

GAN
ALEF
BET
GIMMEL
DALET
HGG
WAW



DREIDELS EN RATELS

JELED-NIK Afdeling Onderwijs

Tekst: Henny van het Hoofd
 Tekeningen: Marchien Mayer



Dit boekje is onderdeel van het landelijke NIK/JELED leerplan voor joodse les aan kinderen vanaf 4 jaar.

Voor meer informatie: www.jeled.net of henny@nik.nl of 020 – 301.84.88


© J.E.L.E.D. - **J**ewish **E**uropean **L**earning **E**xperience **D**ot.net

DREIDELS EN RATELS

Dreidels en Ratels, allebei is het speelgoed, en ze kunnen alle twee draaien. Maar een ratel maakt lawaai, en een dreidel (sevivon, tolletje) niet. Ze hebben met een joodse feestdag te maken: de ratel hoort bij Poeriem, en de dreidel bij Chanoeka. Op het eerste gezicht zijn dat twee heel verschillende feesten. Maar toch hebben ze ook een aantal overeenkomsten, net als de dreidel en de ratel. Daarover gaat dit werkboek.

Maar eerst gaan we kijken naar de verschillen tussen Chanoeka en Poeriem. Weet jij nog wat bij welk feest hoort?

☺ Schrijf de woorden uit het vak onderaan in het goede rijtje:



CHANOEKA

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

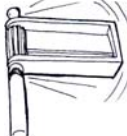
6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____



POERIEM

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

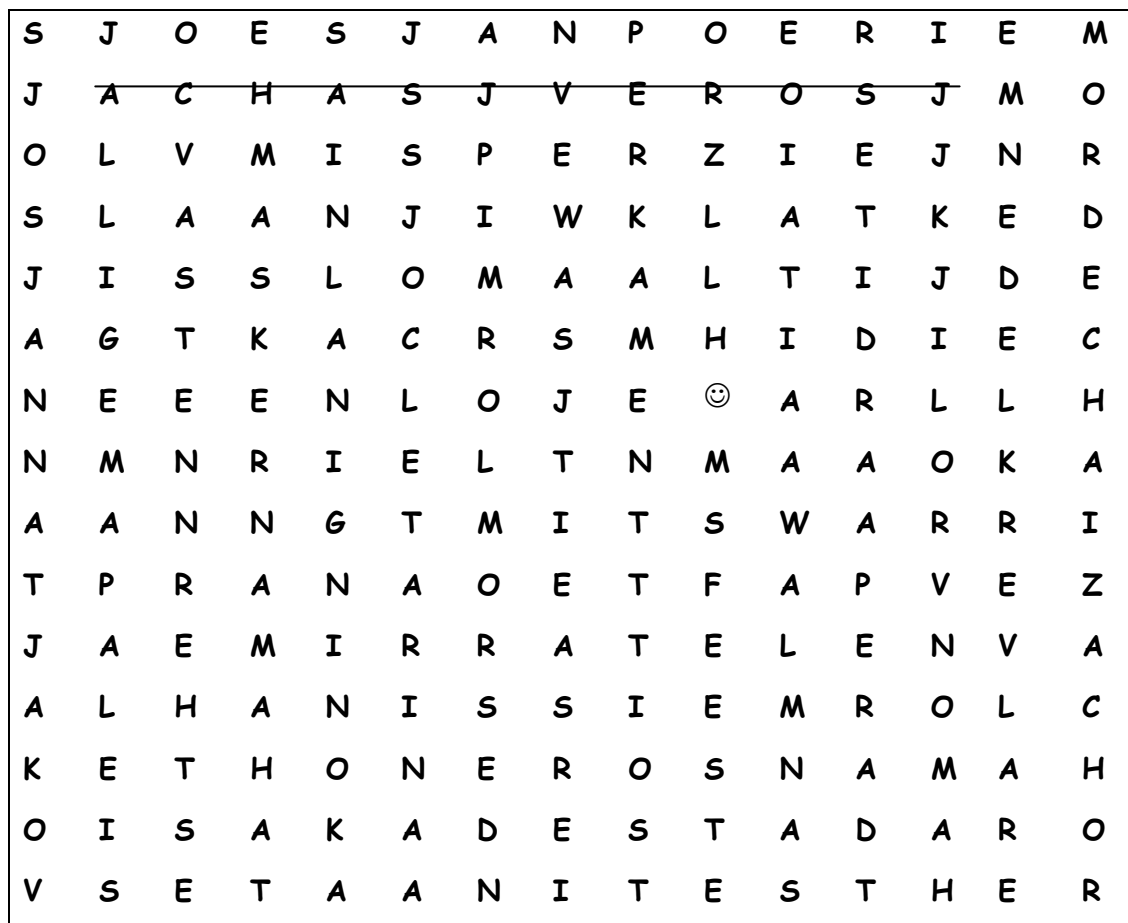
9. _____

10. _____

* lichtjes * 1 dag * verkleden * Matitjahoe * olie *
* adar * paard * hamansoren * sjoel * olifant *
* megilla * kislew * chanoekia * soefganiot * maskers *
* maoz tsoer * Mordechai * 8 dagen * wijn * thuis *

POERIEM WOORDPUZZEL

☺ Zoek alle woorden en streep ze door.



✓ *achasjverosj*

adar

alhanissiem

esther

feest

haman

hamansoren

koningin

latke

lawaaï

maaltijd

masker

megilla

mitswa

mordechai

paard

paleis

perkament

perzie

ratel

ratelen

rol (2x)

sjoesjan-poeriem

sjosjannat-jakov

taanit-esther

tsedaka

vasten

verkleiden

vrolijk

wasjtie

wijn

zachor



Welke woorden vormen de letters die overblijven? _____

Wat is dat? _____

Welk woord uit de puzzel hoort niet bij Poeriem? _____

☺ *Maak deze zinnen af. Vul steeds een van de woorden uit de puzzel op blz. 2 in.*

1. Poeriem vieren we op de 14^e dag van de joodse maand _____.
2. We lezen dan het verhaal van _____ voor uit de _____.
3. Die is net als een Torarol gemaakt van _____.
4. Nadat het verhaal gelajend is, zingen we _____.
5. Op Poeriem geven we _____ aan arme mensen.
6. Overdag is er een speciale seoda, een Poeriem _____.
7. Dan eet je van allerlei lekkers, bijvoorbeeld _____.
8. In Jeruzalem vier je Poeriem één dag later. Dat heet _____.
9. De sjabbat voor Poeriem heet sjabbat _____.
10. De dag voor Poeriem is het _____, dat is een _____ dag.



Zowel Poeriem als Chanoeka hebben te maken met een verhaal uit de geschiedenis van het joodse volk. Het verhaal van Poeriem is heel bekend. Het staat in het Boek Esther, dat ieder jaar op Poeriem in sjoel wordt voorgelezen.

☺ Maak het verhaal af door de ontbrekende woorden in te vullen:

HET VERHAAL VAN POERIEM

De koning van _____, die _____ heette, gaf een groot feest in zijn paleis in de hoofdstad _____. Ter verhoging van de feestvreugde vroeg hij zijn vrouw _____ om voor hem en zijn gasten te komen _____. Maar dat weigerde ze, en de koning werd zo kwaad dat hij haar _____.

Na een tijdje ging de koning op zoek naar een nieuwe koningin. Hij wilde alleen het aller_____ meisje van het hele land. Zijn keus viel op een joods meisje, dat _____ heette.

Op een keer wilden twee bedienden de koning _____. Maar gelukkig hoorde _____ alles en vertelde het gauw aan de koningin. Hij kende haar heel goed, want ze was zijn _____.

In die tijd stelde de koning een nieuwe minister aan over het land. Die minister heette _____ en hij was een echte _____. Hij wilde alle joden in het land _____.

Op een nacht kon de koning niet _____. Daarom vroeg hij een bediende om hem voor te lezen uit _____. Toen herinnerde de koning zich ineens dat _____ ooit zijn leven had gered. Als beloning mocht hij op het koninklijke _____ door de stad rijden. _____ moest voor hem uit lopen en hard roepen: _____!

Die avond nodigde de koningin _____ en _____ uit voor een feestelijke maaltijd.

Tijdens het eten vertelde ze dat _____

De koning werd heel boos, en de slechte _____

werd _____

Het verhaal van Chanoeka staat in de boeken van de Makkabiem. Die zijn veel minder bekend dan het boek Esther.

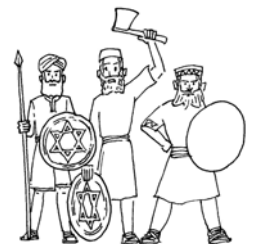
HET VERHAAL VAN CHANOEKA

Jehoeda Hamakkabie en zijn mannen namen, geleid door 'תּוֹתָנִי the Beet Hamikdasj weer in bezit. Nadat ze de tempel hadden gereinigd, bouwden ze een nieuw altaar. Ze maakten vuur en brachten voor het eerst na twee jaar weer offers. Ook brandden ze wierook, verzorgden de lampen en legden toonbroden neer.

Op dezelfde dag van dezelfde maand dat het Beet Hamikdasj was ontwijd, op 25 kislew, vond de herinwijding plaats. Vol vreugde vierden ze acht dagen lang feest, zoals dat ook voor Soekot gebruikelijk is, en ze dachten er aan hoe ze nog maar kort geleden Soekot hadden moeten vieren in holen in de rotsen, als dieren in het wild. Ze droegen groene twijgen en palmtakken en zongen lofliederen op Hem die hen in staat had gesteld Zijn huis te reinigen. Besloten werd dat het joodse volk voortaan ieder jaar deze dagen zou vieren.

(uit hoofdstuk 10 van het tweede boek van de Makkabiem)

☺ Noem (minstens) één verschil tussen deze tekst en het verhaal van Chanoeka zoals jij dat kent:



VREEMD...

Beide verhalen gaan over een belangrijke gebeurtenis uit onze geschiedenis. Het verhaal van Poeriem wordt in sjoel voorgelezen, uit een speciale met de hand geschreven rol die megilla heet.

Maar het is geen mitswa om op Chanoeka het verhaal van de strijd van de Makkabiem en de herinwijding van het Beth Hamikdasj te vertellen.


Waarom? Meer hierover verderop in dit werkboek!

OVEREENKOMST 2: In beide verhalen speelt een koning een belangrijke rol

Hier zie je de twee koningen. Lees eerst de informatie over Chanoeka.

Vul het gedeelte over Poeriem op dezelfde manier in en maak zo duidelijk wat de verschillen en overeenkomsten zijn tussen de beide koningen.

Koning Antiochus van Syrië	CHANOEKA
	<p>Koning over heel groot rijk: het gebied van het tegenwoordige Turkije tot aan Egypte, van Judea tot aan de rivier de Eufraat. Regeerde dus ook over het joodse land.</p> <p>Was overtuigd Hellenist en geloofde in het idee dat schoonheid het allerbelangrijkste in het leven van een mens was. Had als ideaal dat iedereen in zijn rijk Grieks zou spreken en de Griekse goden zou aanbidden. Deze sterke persoonlijkheid duldde geen tegenspraak: wie zijn eigen godsdienst (het deed er niet toe welke), taal en gewoonten niet wilde opgeven, werd in zijn opdracht gedood.</p>


Koning _____ van _____	POERIEM
	


Chanoeka en Poeriem gaan over twee grote gevaren die het joodse volk bedreigen: assimilatie en antisemitisme. Leg deze woorden uit:

ANTISEMITISME: _____

ASSIMILATIE: _____

☺ Lees de extra informatie over Antiochus en Ahasjverosj en beantwoord daarna de vragen onderaan:

<p>Koning Antiochus</p> 	<p>eiste dat alle onderdanen in zijn rijk Hellenist zouden worden. Deze wet gold voor iedereen, dus ook voor de inwoners van het joodse land dat hij veroverd had. Veel joden vonden het Hellenisme erg aantrekkelijk, en vonden het geen probleem om voortaan niet meer kosjer te eten of niet langer sjabbat te houden. Joden die weigerden Hellenist te worden en zich in het geheim toch aan de Tora hielden werden gedood wanneer dit ontdekt werd.</p>
---	--

<p>Koning Ahasjverosj</p> 	<p>geloofde de laster van zijn minister Haman. Zonder ook maar een verder onderzoek in te stellen gaf hij Haman zijn zegelring met de woorden: 'doe jij maar wat je denkt dat het beste is'. Meteen laat Haman de koninklijke schrijvers komen, die in alle delen van het Perzische rijk bekendmaken dat alle joden op 13 Adar zullen worden gedood. Het deed er niet toe of je je nu wel of niet aan de Tora hield, wie joods was werd gedood.</p>
--	---

Bij welk feest staat het gevaar van *antisemitisme* centraal? _____

En welk feest waarschuwt voor het gevaar van *assimilatie*? _____

Welk van de twee is volgens jou het grootste gevaar voor het joodse volk: *antisemitisme* of *assimilatie*? Leg je antwoord uit en bespreek het met je klasgenoten.

OVEREENKOMST 3: Op Poeriem en Chanoeka zeggen we 'Al Hanissiem'

Op beide feesten voegen we aan het bensjen en het שְׂמוֹנָה עָשָׂרָה (*sjemone esree*) gebed een extra stukje toe waarin we God bedanken voor de wonderen die Hij op deze dagen heeft gedaan. Dat speciale stukje heet עַל הַנִּסִּים (*Al Hanissiem*). We zeggen עַל הַנִּסִּים alleen maar als het Poeriem of Chanoeka is.



Je kunt Al Hanissiem vinden in de sidoer van Dasberg (o.a. op bladzijde 50 en 346). Of kijk in een bensjboekje, daar wordt עַל הַנִּסִּים ingevoegd na de beracha die begint met נֹדָה לְךָ (*node lecha*): Wij danken U.

Hier zie je een Nederlandse vertaling van Al Hanissiem. De eerste zin is op Poeriem en Chanoeka precies hetzelfde:

Dank – voor de wonderen, de bevrijding, de heldendaden en de hulp die u voor onze voorouders heeft gedaan in die dagen, op deze datum.

Daarna volgen nog twee stukjes, het ene lees je op Chanoeka, en het andere op Poeriem:

OP CHANOEKA

In de dagen van Matitjahoe, de zoon van Jochanan, hogepriester, de Chasjmoneeër, en van zijn zonen. Toen de slechte hellenistische regering tegen Uw volk Israël opstond om hen Uw Tora te laten vergeten en om hen van de wetten, zoals U die wilt, af te brengen. Maar U stond hen met Uw grote barmhartigheid bij toen ze in nood verkeerden, U streed hun strijd, U leverde sterken over in handen van zwakken, en velen in handen van weinigen. Daarna hebben uw zonen uw tempel weer schoongemaakt, de lichten in uw heiligdom aangestoken en deze acht dagen van het Chanoekafeest ingesteld om u te danken en om lofliederen te zingen ter ere van Uw grote naam.

OP POERIEM

In de dagen van Mordechai en Esther in de hoofdstad Sjoesjan, toen de slechte Haman tegen hen opstond. Hij probeerde alle joden te vernietigen, van jong tot oud, kinderen en vrouwen op één dag, op de dertiende van de twaalfde maand, dat is de maand adar, en hun bezit te plunderen. Maar U, met Uw grote barmhartigheid, verijdelde zijn besluit, verstoorde zijn plan en liet als vergelding voor wat hij wilde, het op zijn eigen hoofd neerkomen: men hing hem en zijn zonen aan de galg.

☺ *Lees Al Hanissiem goed door en beantwoord deze vragen. Schrijf je antwoorden in het schema onderaan.*

1. Wie is de vijand?
2. Wat wilde hij?
3. Hoe reageerden de joden hierop?
4. Wie waren de leiders van het joodse volk?
5. Wat is de rol van God in deze gebeurtenis?
6. Hoe liep het verhaal af?

CHANOEKA



POERIEM



Vraag 1

Antwoord:

Antwoord:

Vraag 2

Antwoord:

Antwoord:

Vraag 3

Antwoord:

Antwoord:

Vraag 4

Antwoord:

Antwoord:

Vraag 5

Antwoord:

Antwoord:

Vraag 6

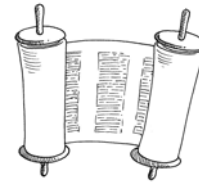
Antwoord:

Antwoord:

OVEREENKOMST 4: Poeriem en Chanoeka worden niet in de Tora genoemd

Een feestdag die in de Tora voorkomt heet **יום טוב** (*jomtov*). Op zo'n dag doen we allerlei bijzondere dingen zoals kaarsen aansteken en kiddoesj maken. Het zijn dagen waarop niet gewerkt wordt.

In **ויקרא כ"ג** (*Wajikra 23*) worden de dagen genoemd waarop het jomtov is. Rechts zie je een vertaling van hoe ze in de Tora heten. Links zie je de naam die wij meestal gebruiken. Weet jij welke namen bij elkaar horen?



☺ *Trek een lijn tussen de namen die bij elkaar horen:*

Rosj Hasjana	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Matzefeest
Soekot	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	50 ^e dag van de Omer
Sjavoe`ot	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Dag van het sjofarblazen
Jom Kipoer	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Het Feest
Pesach	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Huttenfeest
Sjemini Atseret	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Dag van verzoening

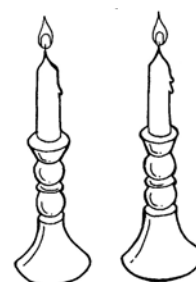
Als het jomtov is, doen we allerlei dingen waarmee we laten zien dat het een bijzondere dag is, bijvoorbeeld jomtov-kaarsen aansteken.

☺ *Kies een van de feestdagen uit de Tora, en noem drie dingen waarmee we laten merken dat dit een bijzondere dag is:*

FEESTDAG:

Bijzondere dingen:

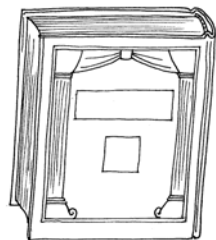
1. _____
2. _____
3. _____



De Tora gaat tot de intocht van het joodse volk in het land Israël, dat is ongeveer 3300 jaar geleden. Het verhaal van Poeriem speelde zich zo'n 2500 jaar geleden af in de Perzische hoofdstad Sjoesjan. De geschiedenis van Chanoeka is in het jaar 167 voor de jaartelling gebeurd, in het land Israël.

De verhalen van Chanoeka en Poeriem staan dus niet in de Tora, want ze vonden in een latere tijd plaats. Het zijn dan ook geen **יום טוב** dagen. Er is geen werkverbod, er wordt geen moesaf gezegd, en er wordt geen kiddoesj gemaakt, behalve natuurlijk op sjabbat Chanoeka (wist je dat Poeriem nooit op sjabbat gevierd wordt? In een jaar wanneer 14 adar op sjabbat valt, vieren we Poeriem op zondag, dus een dag later).

Het verhaal van Poeriem staat in **תנ"ך** (*Tenach*). Tenach is een afkorting van:



<i>Tora</i>	תּוֹרָה	=	ת
<i>Nevie'iem</i>	נְבִיאִים	=	נ
<i>Ketoeviem</i>	כְּתוּבִים	=	ך

☺ *Beantwoord de vragen. Gebruik het overzicht achterin dit werkboek.*

1. In welk gedeelte en welk boek van Tenach staat de *megilla* met het verhaal van Poeriem?

Gedeelte: _____ Boek: _____

2. In hetzelfde deel van Tenach staan nog vier andere *megillot*. Schrijf ze op, en zet erbij op welk feest ze gelezen worden:

a. _____ Feest: _____

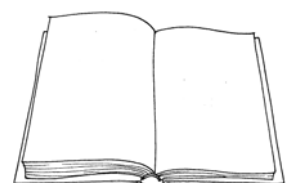
b. _____ Feest: _____

c. _____ Feest: _____

d. _____ Feest: _____

Het verhaal van Chanoeka staat in de boeken van de Makkabiem. Die zijn niet in Tenach opgenomen, omdat die al afgesloten was.

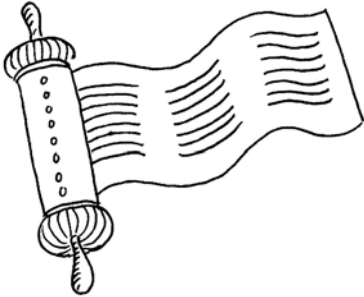




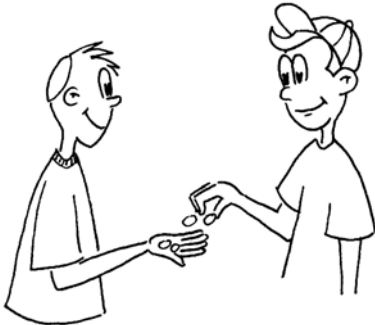
Een korte samenvatting van het verhaal van Chanoeka zeggen we bij het aansteken van de kaarsjes (*Hanerot halaloe*) en in *Al Hanissiem*.



OVEREENKOMST 5: Poeriem en Chanoeka zijn ingesteld door Chazal

Poeriem en Chanoeka zijn feesten die niet in de Tora staan. חז"ל (*chazal*), dat is een afkorting van חֲכָמֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבִרְכָה (chachameenoe, zichronam livracha) onze wijzen, hun aandenken zij tot zegen. Volgens onze joodse geleerden zijn deze gebeurtenissen zo belangrijk dat ze vinden dat joden in alle generaties het moeten weten. Daarom hebben *chazal* voor Poeriem en Chanoeka speciale mitswot ingesteld.

☺ *Kijk naar de plaatjes en schrijf eronder welke mitswa het is en bij welk feest deze hoort. Let op: één mitswa hoort zowel bij Poeriem als bij Chanoeka!*

		
<p>Mitswa:</p> <p>Feest:</p>	<p>Mitswa:</p> <p>Feest:</p>	<p>Mitswa:</p> <p>Feest:</p>
		
<p>Mitswa:</p> <p>Feest:</p>	<p>Mitswa:</p> <p>Feest:</p>	<p>Mitswa:</p> <p>Feest:</p>

De belangrijkste mitswa van Chanoeka is het aansteken van de Chanoekalichtjes. Voordat we dat doen zeggen we:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל חֲנוּכָּה

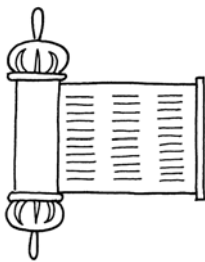
Geprezen U, Eeuwige onze God, Koning van de wereld, die ons met zijn geboden een bijzondere taak heeft opgelegd en ons heeft opgedragen het Chanoekalicht aan te steken.



De belangrijkste mitswa van Poeriem is de megilla lezen.

☺ *Zet de woorden van de beracha in de goede volgorde door de cijfers van 1 tm 13 in de vakjes voor de woorden te schrijven:*

אֲשֶׁר <input type="text"/>	מֶלֶךְ <input type="text"/>	בְּמִצְוֹתָיו <input type="text"/>	מְגִלָּה 13 <input type="text"/>	אַתָּה <input type="text"/>
מִקְרָא <input type="text"/>	וְצִוָּנוּ <input type="text"/>	בְּרוּךְ 1 <input type="text"/>	הָעוֹלָם <input type="text"/>	ה' <input type="text"/>
		אֱלֹהֵינוּ <input type="text"/>	קִדְּשָׁנוּ <input type="text"/>	עַל <input type="text"/>



Geprezen U, Eeuwige onze God, Koning van de wereld, die ons met zijn geboden een bijzondere taak heeft opgelegd en ons heeft opgedragen de megilla te lezen.

De speciale mitswot voor Chanoeka en Poeriem komen niet uit de Tora, maar zijn door onze joodse geleerden ingesteld.

☺ *Lees de vertaling van de twee berachot goed. Ze lijken veel op elkaar. Wat voor bijzonders valt je op aan het gedeelte van de beracha dat bij allebei de mitswot hetzelfde is?*

Ondanks dat Poeriem en Chanoeka niet in de Tora staan, zeggen we toch een **בְּרָכָה** (*beracha*) voordat we megilla lezen of de Chanoeka lichtjes aansteken. En in die beracha danken we 'ה' dat Hij ons heeft opgedragen om deze **מִצְוָה** (*mitswa*) te doen.

HOE KAN DAT?

Deze twee mitswot zijn heel bijzonder. Ze behoren tot de **שְׁבַע מִצְוֹת דְּרַבְּנָן** (*sjeva mitswot de rabanan*), de 7 mitswot die onze joodse geleerden hebben ingesteld. Ze vonden deze mitswot zo belangrijk, dat we voordat we ze doen dezelfde beracha zeggen als voor sommige van de **מִצְוֹת דְּאוּרֵיָא** (*mitswot de orajta*), dat zijn mitswot die door de Tora zijn voorgeschreven.

Hier zie je ze alle zeven:

1. Halleel zeggen
2. Megilla lezen
3. Chanoeka lichtjes aansteken
4. Sjabbat lichten aansteken
5. Netielat jadajiem
6. Berachot zeggen
7. Eroev maken

HALLEEL / הַלֵּל

Deze mitswa ken je misschien uit sjoel, of anders van Seideravond. Het Halleel bestaat uit zes *tehielim* (psalmen), waarin God wordt geprezen. Vroeger werden ze door de Levie'iem in het Beth Hamikdasj gezongen. **הַלֵּל** betekent: 'lofzang'.

Tegenwoordig zeggen we Halleel op feestdagen, zoals Soekot of Chanoeka. Maar op Poeriem wordt geen Halleel gezegd: het lezen van de megilla van Esther vervangt dan het Halleel. Je kunt **הַלֵּל** vinden in de sidoer van Dasberg op bladzijde 247.



Van welke mitswa uit dit rijtje heb je nog nooit gehoord?

Om de opdrachten uit dit werkboek te maken hoef je dat ook nog niet te weten. Nieuwsgierig? Vraag dan aan degene van wie jij joodse les hebt wat die mitswa inhoudt, of mail naar henny@nik.nl.

Chazal, onze joodse geleerden, vonden de gebeurtenissen van Chanoeka en Poeriem zo belangrijk, dat ze er speciale mitswot voor hebben ingesteld.



☺ Maak de zinnen af. Kies uit de woorden in dit vak:

* lichtjes * eenvoudig * vergeten * sjoel * vijanden * weten* volk *
 * luisteren * zien * assimilatie * megilla lezen * mitswot * moeilijke *
 * antisemitisme * godsdienst * belangrijks * thuis * waarschuwen *

De boodschap van **CHANOEKA** heeft te maken met de joodse _____. Het feest wijst op het gevaar van _____. Dat kun je volgens *Chazal* het beste bestrijden door het doen van _____.

De mitswa van Chanoeka is פְּרִסּוּם הַנֵּס (*pirsoem hanes*), het verspreiden van het wonder. We doen dat door thuis _____ aan te steken en die op een plaats te zetten waar iedereen ze kan _____. De mitswa van Chanoeka lijkt klein en _____: iedere avond _____ een lichtje meer aansteken, alleen of samen met je familie. Maar die kleine lichtjes hebben een grote betekenis: door ze aan te steken maak je duidelijk dat jodendom in jouw leven iets _____ is, en dat iedereen dat mag _____



De boodschap van **POERIEM** heeft te maken met het joodse _____. Het feest wijst ons op het gevaar van _____. Een van de manieren om dit gevaar te bestrijden is om nooit te _____ wat er vroeger is gebeurd

De belangrijkste mitswa van Poeriem is _____ _____. Dat is een _____ mitswa, daarom leest meestal een persoon voor terwijl de overigen _____. We doen dat twee keer: een keer in de avond, en een keer in de morgen, in _____.



Door het verhaal van Poeriem steeds weer opnieuw te vertellen _____ we elkaar. Want bij de naam Haman denk je niet alleen aan de gebeurtenissen uit de megilla, maar aan alle _____ van het joodse volk door de eeuwen heen.

OM OVER NA TE DENKEN...



Waarom zouden Chazal volgens jou op Poeriem het voorlezen van het verhaal als belangrijkste mitswa ingesteld, en als mitswa van Chanoeka een (eenvoudige) handeling?

☺ *bespreek je antwoord met je klasgenoten*

De les van de dreidel en de ratel

Lawaai maken met een ratel als je de naam Haman hoort, of spelen met een dreidel zijn geen speciale mitswot van Poeriem of Chanoeka. Het zijn leuke gewoonten, die je niet persé hoeft te doen om deze feesten te vieren.

Maar je kunt de verschillen tussen de ratel en de dreidel wel gebruiken als symbolen om iets over Poeriem en Chanoeka te leren.

☺ *Kijk naar het voorbeeld, en probeer op dezelfde manier aan de hand van een ander verschil nog een les over Chanoeka en Poeriem te vinden.*

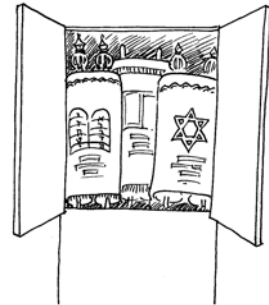
SYMBOOL		
VERSCHIL	<i>Wanneer je een dreidel een zetje geeft, gaat hij vanzelf steeds harder.</i>	<i>Een ratel draait uit zichzelf maar kort, je moet zelf blijven draaien.</i>
LES	Zodra je één mitswa gedaan hebt, ook al lijkt het alsof het maar iets eenvoudigs is, ga je vanzelf meer mitswot doen. Chazal zeggen: <i>mitswa goreret mitswa</i> , de ene mitswa brengt de andere mee.	Tegen antisemitisme moet iedereen, in elke generatie, steeds weer opnieuw waarschuwen en vechten. Het 'geheugen van de wereld' is maar kort.
VERSCHIL		
LES		

Overzicht: De Boeken van Tenach

Deze informatie heb je nodig bij bladzijde 11

TORA / תּוֹרָה

Bereesjiet
Sjemot
Wajikra
Bemidbar
Devariem

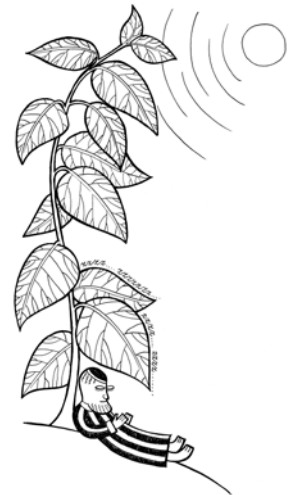


NEVIE' IEM / נְבִיאִים

3 'grote' profeten:

12 'kleine' profeten:

Jehosjoea
Sjoftiem
Sjemoe'el Alef en Beet
Melachiem Alef en Beet
Jesjahoe
Jirmiejahoe
Jechezkel
Hosjea
Joël
Amos
Ovadja
Jona
Micha
Nachoem
Chabakoek
Tsefanja
Chagai
Zecharja
Malachi



KETOEVIEM / כְּתוּבִים

Tehillem
Misjlee
Iejov
Sjier Hasjieriem
Roeth
Eecha
Kohélet
Esther
Daniël
Ezra
Nechemja
Divree Hajamiam Alef en Beet

